Redaktör: Jan Lind, tel: 08-790 34 84, fax: 08-21 36 80, e-post: debatt@lakartidningen.se

Läkarförbundets yrkesetiska regler kan inte modifieras hur som helst

För mig är det uppenbart att förankringen i läkaryrkets tradition och grundläggande normativa värderingar inte kan kastas överbord utan att vi löper stora risker att navigera fel. Filosofiska hårklyverier, politiska beslut och tillfälliga majoriteter bland kollegerna räcker inte när det blåser upp till storm. Det skriver Henrik Söderström om ett förslag till modifiering av Läkarförbundets yrkesetiska regler.

HENRIK SÖDERSTRÖM
fil kand, med dr, överläkare, rättspsykiatriska avdelningen, Rättsmedicinalverket, Göteborg
henrik.soderstrom@telia.com

I Läkartidningen 51–52/2002 (sidorna 5182-8) presenterar Rurik Löfmark och Tore Nilstun förslag till modifieringar av Läkarförbundets yrkesetiska regler utifrån enkätsvar från svenska läkare. Såväl svar som förslag innehåller häpnadsväckande ståndpunkter som får mig att undra över vart de medicinska etikernas analyser är på väg att föra oss.

Normativa principer värdefulla

Normativa principer om att inte skada, inte ta liv och att tillerkänna alla människor ett lika värde har hjälpt läkare i årtusenden, och när dessa övergivits för mer politiska eller nyttoanalytiska principer har resultaten blivit förfärande. Många av de principer som Löfmark och Nilstun analyserar, modifierar och stämplar ut är av stor betydelse i mitt arbete.

Kapar banden till historien

Redan i inledningen föreslås att man skall stryka referensen till vår professionella historia och betonandet av att grunden för läkarens handlingsfrihet ligger i den personlighet och det kunnande läkaren besitter. För mig är det viktigt att veta att min yrkesgärning sker i ett historiskt sammanhang och att min personlighet (läs: särdrag, förhållningssätt till mig själv, till andra och till meningsskapande strukturer samt mitt personliga ansvar för detta) tillsammans med min kunskap är grunden för mitt arbete.

Under de följande paragraferna föreslås att vi inte längre alltid skall trösta, att uttryck som människokärlek och heder skall strykas och att vår kunskap skall ställas till andras förfogande bara under tjänsteutövandet.

I frågan om livets okränkbarhet tar även författarna avstånd från relativiseringsförslagen men gör detta till en fråga som beror av ett majoritetsbeslut bland Läkarförbundets medlemmar. Skulle Tredje rikets eutanasiprogram eller de svenska tvångssteriliseringarna bli mindre oetiska om de stöddes av en majoritet av läkarna?

Människors lika värde

Det för mig mest chockerande avsnittet gäller människors lika värde. Någon kollega har där i enkäten anfört att denna princip är » ... ytterst tveksam. Har mördaren, våldtäktaren (sic!), den som ej uppfyller uppgifter mot andra och samhället lika värde som de som kämpar för andra och samhället, sliter och släpar etc. Få torde anse detta och avsnittet bör utgå«. Löfmark och Nilstun kommenterar detta med ett lakoniskt: »Vi instämmer«, följt av ett urvattnat modifieringsförslag.

Tore Nilstun har under många år anlitats som etisk konsult av Rättsmedicinalverket, vars personal varje dag arbetar för att möta varje patient som en värdefull och unik människa att respektera fullt ut oavsett vad han eller hon gjort eller underlåtit att göra. Jag undrar vart etiken i vårt arbete skulle ta vägen om vi följde vår rådgivare i etiska frågor på detta område.

Sekretesslag i stället för etik

Sedan följer resonemang om att ersätta etiska regler om tystlåtenhet med Sekretesslagen (som ju är en politisk och inte en etisk regel), att ta bort regeln om att läkare inte får tillåta, acceptera eller på något annat sätt medverka vid dödsstraff, tortyr eller liknande grymma och omänskliga handlingar eftersom »paragrafen är främmande för svenska förhållanden«, och att ta bort regeln om vårt ansvar för fördelningen av medicinska resurser.

För mig är det uppenbart att förankringen i läkaryrkets tradition och grundläggande normativa värderingar inte kan kastas överbord utan att vi löper stora risker att navigera fel. Filosofiska hårklyverier, politiska beslut och tillfälliga majoriteter bland kollegerna räcker inte när det blåser upp till storm. •

Replik:

Förslag till enklare regler men ingen etisk analys

Vårt syfte har inte varit att göra en etisk analys eller att formulera förslag till yrkesetiska regler. Vi har dock en önskan om få och enkla regler, och vi är också rätt kritiska till traditionen att använda ett ålderdomligt språkbruk, svarar Rurik Löfmark och Tore Nilstun.

RURIK LÖFMARK
överläkare, med dr, medicinkliniken, Länssjukhuset, Gävle
rurik.lofmark@telia.com

TORE NILSTUN
docent, fil dr, medicinetiker, enheten för medicinsk etik, Lunds universitet

Ett sätt att kritiskt granska Läkarförbundets yrkesetiska regler är att fråga om dessa regler är uttryck för medlemmarnas uppfattning. Det är detta vi i första hand försökt att göra i vår artikel [1]. En etisk analys skulle kräva ett helt annat upplägg.

Tar inte ställning etiskt

De enkätkommentarer som inkommit är mycket olika, ibland motstridiga, och Söderströms uppfattningar bidrar till denna mångfald av tolkningar. När han »undrar över vart de medicinska etikernas analyser är på väg att föra oss«, antyder han att vår artikel borde handla om

de föreslagna reglernas etiska försvarbarhet – och det är detta han tycks vilja diskutera. Vi har, det medges, tagit ställning till en del formuleringar, men endast inom ramen för vår tolkning av vad som är medlemmarnas uppfattning om paragrafernas klarhet och användbarhet.

Vårt syfte är alltså inte att formulera förslag till yrkesetiska regler, än mindre att ta ställning till om de är etiskt försvarbara. Vi har dock en önskan om få och enkla regler. Vidare är vi rätt kritiska till traditionen att använda ett ålderdomligt språkbruk.

Några detaljer

Till slut några detaljer. Vi föreslår inte att ordet »alltid« ska strykas (§ 1), endast att slutet, »följande av människokärlekens och hederns bud«, bör kunna strykas.

Vad gäller aktiv dödshjälp (§ 3) är det vår uppfattning att läkarreglerna i första hand bör vara uttryck för medlemmarnas uppfattning – och att dessa är delade vad gäller denna fråga. Vi är speciellt tveksamma till att internationella regler används som argument [2], men vi antyder på inget sätt vår egen ståndpunkt till dödshjälp.

Vi har inte föreslagit att uttrycket »lika värde« bör utgå, utan endast att denna regel kan förenklas (§ 6).

Etisk analys inte syftet

Vi medger att vår artikel på några punkter kan vara oklar för läsarna, t ex används ordet »instämmer« några gånger utan att det alltid är helt klart vad vi instämmer i. Syftningen kan missförstås. Detta beklagar vi. Vår tanke var att den följande modifieringen eller förslaget skulle beskriva vårt ställningstagande, dvs vad vi instämmer i.

Vi är därför tacksamma för att Söderströms artikel har gett oss en möjlighet till klargöranden, speciellt att vårt syfte inte varit att göra en etisk analys.

Referenser

1. Löfmark R, Nilstun T. Läkarförbundets nya yrkesetiska regler väcker förslag till förändringar. Så tycker ett slumpmässigt urval av aktiva läkare. Läkartidningen 2002;99: 5182-8.
2. Grewin B. Läkaretik i fokus [ledare]. Läkartidningen 2002;99:2817.